

NOTA INFORMACYJNA

Kształcenie i szkolenie zawodowe zapobiega oraz przeciwdziała przedwczesnemu kończeniu nauki

Nowe odkrycia rzucają światło na rolę, jaką odgrywa kształcenie i szkolenie zawodowe w przyciąganiu, zatrzymywaniu oraz ponownej integracji młodych ludzi o różnych umiejętnościach i osiągnięciach edukacyjnych

Powszechnie wiadomo, że młodych ludzi, którzy doświadczają trudności lub porażek w nauce bądź należą do grup szczególnie wrażliwych – na przykład migrantów – często kieruje się na ścieżkę kształcenia i szkolenia zawodowego. Programy takie są przeznaczone między innymi dla uczniów osiągających słabe wyniki w nauce oraz dla tych, którzy preferują naukę o charakterze mniej akademickim; dają one wielu młodym ludziom (drugą) szansę zyskania kwalifikacji przydatnych na rynku pracy ⁽¹⁾.

Znacznie mniej jednak wiadomo o losach poszczególnych młodych ludzi, którzy przedwcześnie zakończyli naukę. Jakiego rodzaju kształcenia/szkolenia nie ukończyli? Dlaczego? Ilu z nich ponownie podjęło kształcenie? Ilu wybrało kształcenie i szkolenie zawodowe jako drugą szansę? I ilu pomyślnie je ukończyło? Do tej pory statystyki europejskie oferowały jedynie ujęcie liczbowe tego zjawiska jako całości, nie rozróżniając osób przedwcześnie kończących kształcenie ogólne oraz zawodowe, jak też nie dzieląc osób przedwcześnie kończących naukę na kategorie ⁽²⁾. Aby usunąć te luki, Cedefop wdrożył

Ramka 1. Rozwiązanie problemu przedwczesnego kończenia nauki: strategie, polityka i środki

w 2013 r. czteroletni projekt, w ramach którego analizowane są wtórne dane pochodzące z Międzynarodowego Badania Kompetencji Osób Dorosłych OECD (PIAAC), jak też z badań sondażowych Eurostatu wśród siły roboczej i dotyczących kształcenia dorosłych, a także pierwotne dane zgromadzone w wybranych

⁽¹⁾ *Kontynuacja kształcenia (zawodowego) wśród młodzieży – co się sprawdza? Nota informacyjna Cedefop nr 9084 z grudnia 2013 r.*

⁽²⁾ Ważnymi kategoriami osób przedwcześnie kończących naukę mogą być: osoby, które jej nie rozpoczęły (nigdy

nie podjęły kształcenia i szkolenia zawodowego na poziomie ponadgimnazjalnym); osoby, które przedwcześnie zakończyły naukę (nie kończąc programu); oraz osoby niewykwalifikowane (które ukończyły program, nie uzyskując kwalifikacji).

krajach ⁽³⁾. Oczekuje się, że wyniki projektu zapewnią bardziej zróżnicowaną podstawę do formułowania polityki w zakresie środków zapobiegawczych, interwencyjnych lub kompensacyjnych w związku ze zjawiskiem przedwczesnego kończenia nauki.

Więcej dowodów – nowe spostrzeżenia

W programach kształcenia i szkolenia zawodowego uczestniczy duża liczba powracających osób uczących się

Osoby uczące się, które dokonują wyboru edukacyjnego po raz drugi, gdyż przedwcześnie zakończyły kształcenie (ogólne lub zawodowe) bądź postanowiły zmienić jego ścieżkę, często podejmują kształcenie i szkolenie zawodowe. Jedna trzecia osób, które przedwcześnie zakończyły naukę na poziomie ponadgimnazjalnym, podejmuje następnie szkolenie zawodowe i uzyskuje ostatecznie kwalifikacje na poziomie ponadgimnazjalnym lub nawet pomaturalnym.

Pokazuje to, jak ważne jest przystosowanie programów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb powracających osób uczących się (aby zapobiec ponownemu przedwczesnemu kończeniu przez nie nauki): programy te muszą prowadzić do uzyskania formalnych kwalifikacji lub stanowić przygotowanie do kształcenia głównego nurtu. Wymagania te uwzględniono w krajach takich jak Portugalia, gdzie zaprojektowano nowe kursy zawodowe dla młodych osób dorosłych, które porzuciły kształcenie lub szkolenie, a teraz chcą znów je podjąć. We Francji oraz Norwegii promuje się prawo do uznania efektów wcześniejszego kształcenia pozaformalnego i nieformalnego, co ma pomóc powracającym osobom uczącym się w znalezieniu

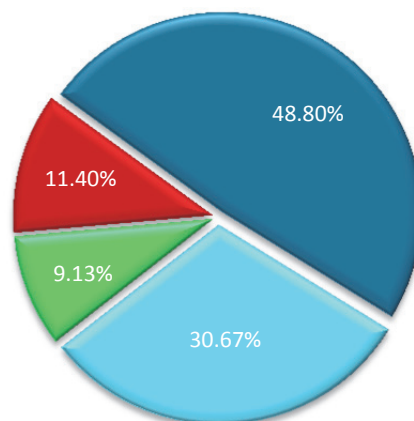
⁽³⁾ Pierwszy rok badań był skoordynowany z pracami Eurydice dotyczącymi przedwczesnego kończenia nauki i zaowocował wydaniem jesienią 2014 r. wspólnego sprawozdania: *Rozwiązanie problemu przedwczesnego kończenia nauki: strategie, polityka i środki* (Ramka 1).

odpowiednich rozwiązań edukacyjnych wspomagających ponowną integrację.

Powszechny udział w kształceniu i szkoleniu zawodowym oraz wysoki odsetek osób je kończących mają związek z niewielką liczbą osób przedwcześnie kończących naukę

Analiza Cedefop dowodzi, że osiem z dziewięciu państw członkowskich UE o wysokim udziale w kształceniu i szkoleniu zawodowym cechuje się niskimi wskaźnikami osób przedwcześnie kończących naukę (poniżej celu UE). Twierdzenie odwrotne nie jest jednak prawdziwe: 11 państw członkowskich o niskim udziale w kształceniu i szkoleniu zawodowym dzieli się na dwie grupy: w 6 wskaźniki przedwczesnego kończenia nauki są wysokie, w 5 zaś niskie. Można to wytłumaczyć faktem, że na decyzje młodych ludzi o zakończeniu kształcenia i szkolenia wpływ mają

Wykres 1. Udział ludzi młodych (od 16 do 34 lat), którzy przedwcześnie zakończyli naukę na poziomie średnim, a następnie uzyskali kwalifikacje ponadgimnazjalne dzięki kształceniu i szkoleniu zawodowemu

- Ostateczne przedwczesne zakończenie nauki na poziomie ISCED 3
- Zakończenie na poziomie ISCED 3 i osiągnięcie poziomu ISCED 3 lub 4 dzięki kształceniu i szkoleniu zawodowemu
- Zakończenie na poziomie ISCED 3 i osiągnięcie poziomu ISCED 3 lub 4 dzięki kształceniu ogólnemu
- Zakończenie na poziomie ISCED 3 i osiągnięcie poziomu co najmniej ISCED 5 (*)

(*) Nie zadano pytania o orientację kształcenia i szkolenia zawodowego.
Źródło: Obliczenia Cedefop na podstawie PIAAC.

liczne czynniki indywidualne, związane z rynkiem pracy oraz organizacyjne, a nie tylko motywacje edukacyjne.

Jedna z trzech osób przedwcześnie kończących naukę ostatecznie pomyślnie kończy program kształcenia lub szkolenia zawodowego

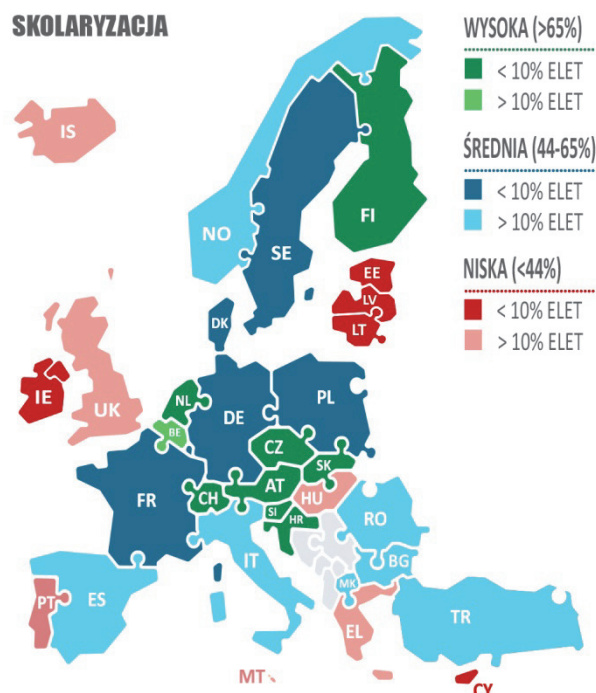
Analiza Cedefop pokazuje, że ponad połowa młodych ludzi, którzy przedwcześnie kończą naukę (51,2%)⁽⁴⁾, ostatecznie uzyskuje wykształcenie na poziomie co najmniej ponadgimnazjalnym. Spośród nich dwie trzecie osiąga ten wynik dzięki kształceniu i szkoleniu zawodowemu. Pozwala im ono zdobyć kwalifikacje, a zarazem zyskać cenne umiejętności i doświadczenie w miejscu pracy. Jest to możliwość szczególnie atrakcyjna dla młodych ludzi pragnących szybko przejść od nauki do pracy zarobkowej, a także dla powracających osób uczących się, które nie chcą utracić zarobków podczas formalnego kształcenia bądź nie mogą sobie na to pozwolić.

Przyuczenie do zawodu może mieć pozytywny wpływ na ograniczenie zjawiska przedwczesnego kończenia nauki

Analiza Cedefop sugeruje, że kraje o wysokim udziale w przyuczeniu do zawodu cechują się zazwyczaj niższą liczbą osób przedwcześnie kończących naukę. Twierdzenie odwrotne nie zawsze jednak jest prawdziwe. Przyuczenie do zawodu ma duży potencjał motywacyjny – zatrzymuje młodych ludzi, angażując ich w rzeczywistą pracę oraz otwierając przed nimi realistyczną wizję nauki i przyszłości. Osoby, które wolą mniej teoretyczne formy uczenia, odnoszą korzyści dzięki podejściu nastawionemu bardziej na praktykę. Uczniom z grup w niekorzystnej sytuacji, których nie zawsze stać na podjęcie nauki zamiast pracy zarobkowej, przyuczenie do zawodu oferuje możliwość połączenia obu tych rzeczy. Pozytywne relacje w miejscu pracy i

docenienie ich wkładu przez innych pracowników mogą zdecydowanie poprawiać poczucie własnej wartości młodych ludzi.

Wykres 2. Porównanie wskaźników przedwczesnego kończenia nauki (badanie sondażowe siły roboczej z 2013 r.) oraz powszechności kształcenia i szkolenia zawodowego na poziomie ponadgimnazjalnym (2011 r.)

Uwaga: ELET – przedwczesne zakończenie nauki.
Źródło: Obliczenia Cedefop na podstawie danych UNESCO/OECD/Eurostatu i badań sondażowych siły roboczej.

Pedagogika typowa dla kształcenia i szkolenia zawodowego jest szczególnie atrakcyjna dla powracających osób uczących się

Uczenie się przez praktykę w miejscu pracy oraz inne metodyki skoncentrowane na osobach uczących się, takie jak wizyty w przedsiębiorstwach i praktyczna nauka podczas warsztatów, często przemawiają do osób o nastawieniu nieakademickim, dla których zadania praktyczne mogą stanowić szczególną motywację. Te zasady pedagogiczne są podstawowym elementem wielu działań politycznych mających zapobiegać przedwczesnemu kończeniu nauki i są często stosowane w ramach programów ponownej integracji

⁽⁴⁾ Dotyczy to osób przedwcześnie kończących zarówno kształcenie ogólne, jak i zawodowe.

oraz związanych z przerwami w nauce ⁽⁵⁾. Przykładami są holenderski program kształcenia i szkolenia zawodowego w dziedzinie ICT opierający się na kompleksowym systemie motywowania i wspierania osób uczących się, a także stosowana w Danii „metodyka wodopoju”, która poskutkowała według doniesień wskaźnikiem przedwczesnego kończenia nauki (21%) znacznie niższym od średniego wskaźnika (28%) dla kursów podstawowych. Przykłady te dowodzą, że dla zatrzymania osób uczących się bardzo ważne są zarówno jakość nauczania, jak i uważna obserwacja późniejszych losów uczestników.

Kształtowanie przyszłej polityki w oparciu o bardziej kompleksowe i porównywalne dane

Zarówno europejskie, jak i krajowe zbiory danych na temat osób przedwcześnie kończących kształcenie i szkolenie zawodowe oraz powracających do niego są poszerzane. Celem jest uzyskanie większej ilości danych ilościowych i jakościowych na temat liczby osób kończących naukę i powracających, ich indywidualnych motywów oraz losów.

Gromadzenie danych na temat losów poszczególnych osób

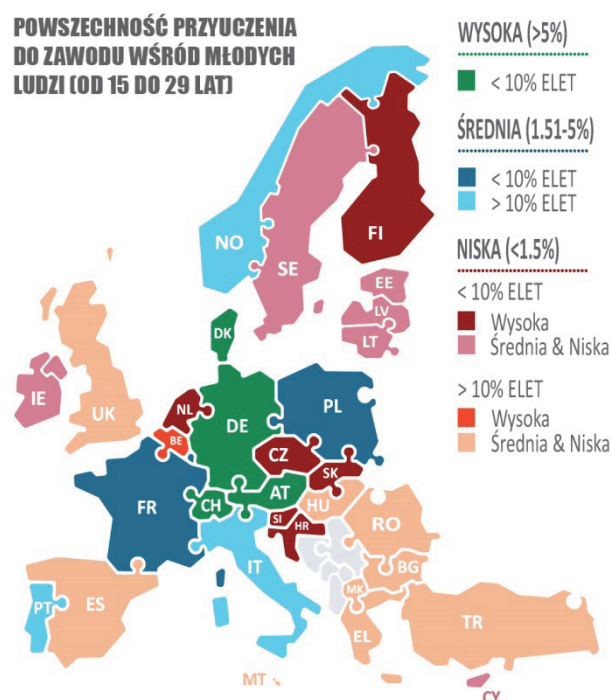
W kilku krajach (w tym DK, FR i NL) opracowano podejścia pozwalające monitorować losy poszczególnych osób podczas przejścia z jednej ścieżki edukacyjnej na drugą. Dają one decydom narzędzi umożliwiające rozróżnienie między osobami kończącymi kształcenie i szkolenie w ogóle a tymi, które po prostu zmieniają jego

program (np. przechodząc z kształcenia ogólnego do kształcenia i szkolenia zawodowego).

W niektórych krajach (np. BE (Walonii), DK i FR) ustanowiono systemy gromadzenia danych od podmiotów prowadzących szkolenia i kształcenie wyrównawcze oraz władz lokalnych lub regionalnych. Te zbiory danych na temat osiągnięć edukacyjnych są wykorzystywane, aby w razie potrzeby udzielać osobom uczącym się pomocy oraz udostępniać im alternatywne rozwiązania w dziedzinie kształcenia lub szkolenia.

Rozpowszechnianie obiecujących praktyk oraz promowanie partnerskiego uczenia się w całej Europie są zadaniem Komisji Europejskiej i Cedefop.

Wykres 3. Porównanie wskaźnika przedwczesnego kończenia nauki (badanie sondażowe siły roboczej z 2013 r.) i powszechności przyuczenia do zawodu

Badanie referencyjne nie zawierało danych dotyczących udziału w przyuczeniu do zawodu dla EE, CZ, LT, SK, SL, jak też dla CH i NO. Wartość wskaźnika oparto zatem na opisie krajowych systemów kształcenia i szkolenia zawodowego zawartym w ReferNet, a w przypadku dwóch ostatnich krajów na danych krajowych.

Źródło: Ecorys, IES i IRS (2014).

⁽⁵⁾ Tematem nowej publikacji Cedefop jest to, w jaki sposób pedagogika skoncentrowana na osobach uczących się może przyczynić się do zmniejszenia liczby przypadków przedwczesnego zakończenia nauki: *Vocational pedagogies and benefits for learners: practices and challenges in Europe* [Pedagogika zawodowa i korzyści dla osób uczących się: praktyki i wyzwania w Europie], <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/5547>

Wykorzystanie potencjału kształcenia i szkolenia zawodowego na poziomie europejskim

W związku z dostrzeżeniem korzyści z kształcenia i szkolenia zawodowego, Unia Europejska postawiła sobie w strategii Europa 2020 cel obniżenia wskaźnika przedwczesnego kończenia nauki do poziomu poniżej 10% do 2020 r. Według danych Eurostatu wyniki śródkresowe są zachęcające: europejska średnia spadła z 17% w 2002 r. do 11,1% w 2014 r. ⁽⁶⁾.

Jednocześnie UE uznaje potencjał wyrównawczy kształcenia i szkolenia zawodowego w swojej Inicjatywie na rzecz zatrudnienia ludzi młodych ⁽⁷⁾, zachęcając państwa członkowskie do ustanowienia programów gwarancji dla młodzieży ⁽⁸⁾, które pomagają młodzieży niekształcącej, niepracującej ani nieszkolącej się (NEET) w rozpoczęciu szkolenia (w tym przyuczenia do zawodu) lub praktyki zawodowej bądź oferują wsparcie w znalezieniu pracy odpowiadającej jej umiejętnościom.

Poprawa jakości kształcenia i szkolenia zawodowego

Polityka krajów europejskich mająca przeciwdziałać przedwczesnemu kończeniu nauki ma zazwyczaj na celu poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego, aby stało się ono wartościowe i atrakcyjne dla osób o bardzo różnych osiągnięciach edukacyjnych. Cedefop zidentyfikował 20 krajów, które wprowadziły konkretne środki w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego w celu rozwiązania problemu przedwczesnego

⁽⁶⁾ Po komunikacie z Brugii kraje opracowały środki mające na celu zapobieganie i przeciwdziałanie przedwczesnemu kończeniu nauki dzięki kształceniu i szkoleniu zawodowemu.

⁽⁷⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX:52013DC0144>

⁽⁸⁾ Zalecenie Rady z dnia 22 kwietnia 2013 r. w sprawie ustanowienia gwarancji dla młodzieży, *Dz.U. UE C 120 z 26.4.2013*.

Ramka 2. Problem z uzyskaniem porównywalnych danych z całej UE

Europejskie podejścia krajowe i regionalne do gromadzenia oraz monitorowania danych znacznie się różnią: 15 z 36 krajów uczestniczących w europejskiej strategii kształcenia i szkolenia na 2020 r. wykorzystuje do określenia wskaźników przedwczesnego kończenia nauki zbiory danych administracyjnych (przekazywane przez szkoły dane dotyczące kohort lub rejestry uczniów). Te dane nie są jednak porównywalne między poszczególnymi krajami, gdyż różnią się one w wielu aspektach, w tym sposobem ujęcia poszczególnych programów, kierunków kształcenia, regionów i poziomów osiągnięć. Ponadto, podczas gdy wskaźnik na poziomie UE ogranicza kategorię osób przedwcześnie kończących naukę do określonej grupy wiekowej (18 do 24), definicje krajowe nie są zazwyczaj ograniczone pod względem wieku, odzwierciedlając kontekst krajowy w zakresie uczestnictwa w edukacji ponadgimnazjalnej. W niektórych krajach (takich jak DE i NL) ukończenie przyuczenia do zawodu określa się również na podstawie rejestrów uczniów. Jednak w pewnych krajach (w tym AT, BE i DE) dane dotyczące przyuczenia do zawodu są gromadzone za pośrednictwem kanałów innych niż w przypadku szkolnych danych o kształceniu i szkoleniu. Nie dotyczą one przedwczesnego kończenia nauki, lecz wskaźników rozwiązywania umów. Te różnice w pomiarach utrudniają porównanie danych szkolnych i danych z systemu przyuczenia do zawodu.

kończenia nauki; kolejnych 11 krajów kieruje środki o charakterze zawodowym/praktycznym do szerszych grup odbiorców (np. w ramach kształcenia ogólnego).

Ocena wpływu polityki

Niewiele krajów europejskich zdążyło jak dotąd ocenić wpływ wdrażanej polityki. Cedefop będzie kontynuować badania w tej dziedzinie w celu opracowania wskaźników sukcesu realizowanej polityki oraz określenia warunków jej rozposzechniania między różnymi krajami i

systemami. Wskaźniki te będą miały na celu poprawę spójności i zgodności krajowych mechanizmów gromadzenia danych w zakresie kształcenia oraz szkolenia, jak też stworzenie rejestrów uczniów umożliwiających śledzenie ich dalszych losów.

Droga w przyszłość

Priorytetem w nadchodzących latach będzie gromadzenie i analiza większej ilości informacji na temat indywidualnych motywów, wyborów oraz losów młodych ludzi. Będzie to niezbędne

do zaprojektowania ukierunkowanej i skutecznej polityki szkoleń związanych z pracą w celu zapobiegania i przeciwdziałania przedwczesnemu kończeniu nauki oraz zmniejszenia ogromnych kosztów ludzkich i społecznych związanych z tym zjawiskiem.

Dodatkowe informacje znajdują się na stronie internetowej projektu:

<http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/early-leaving-education-and-training>

